

על כך. ולפיכך יתכן שטעה בהערכתו שפרע בעדים ואין זה משום שהוא משקר.⁽²⁾

ההוא דאמר ליה לחבריה: הב לי שית מאה זוזי דמסיקנא בך בהלואה!

אמר ליה הלווה: וכי לא פרעתוך חוב זה, על ידי שנתתי לך עבורו סחורה של מאה קבי עפצי [חומר לעיבוד עורות] **דקיימי** [אשר היה מחירם] **בשיתא שיתא?** ששה זוזים?

מב-א

[כל קב מחירו ששה זוזים, ונמצא שפרעתוך באותם מאה קבי עפצי סך של שש מאות זוז שהייתי חייב לך]

אמר ליה המלוה: לאו! בארבעה ארבעה זוזים הוו קיימי כל קב מאלו העפצים.

ולכן, גם לדבריך שנתת לי העפצים, הרי לא פרעת לי אלא בשווי ארבע מאות זוז, ועדיין הנך חייב לי מאתיים.

אתו תרי סהדי להעיד על מחיר העפצים כמה היה שוה בשעה שנתנו לו, ואמרו: אין, בארבעה ארבעה זוזי לכל קב הוו קיימי!

ונמצא, שפרע רק ארבע מאות. ועומד

המלוה ותובע את המאתים שנותרו בחובו. ואילו הלווה אומר פרעתוך הכל. ואמנם, אם לא פרעתוך בעפצים, פרעתוך במעות. ומכל מקום פרעתוך הכל!

אמר רבא: אין הלווה נאמן כעת לומר פרעתוך הכל כיון שהוחזק כפרן! שהרי הכחישו שני עדים את טענתו שפרע עפצי בשיווי ששה זוזים לקב.

וכיון שהוחזק כפרן, שוב איננו נאמן לטעון "פרעתי" בחוב ממון זה, וזוכה התובע כדין, וישלם הלווה את יתרת המאתים.

אמר רמי בר חמא: לא הוחזק כפרן בכהאי גונא כי הא אמרת — **כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה**, וזה הלווה לא היה מוטל עליו לזכור באיזה אופן פרעו, אלא זכר את ענין הפירעון בכללותו. ולא ירד לפרטים.

ולכן, בשעה שתבעו אמר מחיר משוער וסבור היה שכך הוא השער [כיון שבכל אופן עיקר הפירעון — על ידי העפצים הוא].⁽³⁾

אמר ליה רבא: קיצותא דתרעא קביעות שער המכירה **מידבר דכירי אינשי** ונמצא

כלל. היאך היה הפירעון.

אולם הרי"ח פירש שעל העדים קאי, ומודבר בעדים שלא הוזמנו להעיד. וכיון שכך לא נתנו אל ליבם לזכור הכל, והוי מילתא דלא רמיא עליה.

ועיין בש"ך סימן ע' ס"ק ו' ובשער המשפט סימן ל' ס"ק ב'.

3. ומשום כך לא הוחזק כפרן ונשבע שפרעם — מכל מקום.

אבל, אם לא הזכיר הלווה את ענין הפירעון ורק המלוה קיבלה בתורת פקדון ואמר כן ללווה — אזי פקדון היא ולא פירעון.

[עיין בקצות החושן שם ס"ק ז' שחילק בין פירעון בתוך הזמן, אם הקביעות היתה לטובת המלוה או לטובת הלווה].

2. כך פירשו הרש"י והר"ן שדברי הגמרא "לאו אדעתיה", הכונה היא ללווה, שהוא אינו זוכר

כדי לשוחטם ולמכור בשרם ונחלוק ברוח?
ועוד טען לו חבירו: לא זו בלבד שנתת לי
הכסף כדי שאקנה בו שוורים, אלא **אתית**
ואיתיבת אמסחתא. באת וישבת במקום
שמקצבים את הבשר ומוכרים אותו לקונים
וקבילת זוזך מדמי מכירת בשר השוורים!

ואמר ליה התובע: הנהו זוזי שנטלתי מדמי
הבשר לא לקחתים עבור השקעתי בשוורים
אלא **סיטראי נינחו**, עבור חוב אחר שהיה לי
עליך נטלתיים,

ואמר רב פפא: **איתרע שטרא**. אותו שטר
שנכתב על הכסף שניתן עבור קניית
השוורים — הורע. ואין צריך הנתבע
לפרוע.

וקשה, ומאי שנא לעיל במלוה דסבר רב
פפא דנאמן התובע לטעון הנהו סיטראי
נינחו?

ומתרצת הגמרא: שאני **התם** — כיון דקאמר
הנתבע **אתורי יחבת לי** והודה לו התובע
שנתן לו את המעות עבור רכישת השוורים.
וכן אמר לו **ומתורי שקלת**, ממעות מכירת
הבשר לקחת, וגם על כך הודה לו התובע,
אלא שטוען שנטל את דמי בשר השוורים
בפרעון חוב אחר, וכיון שכך — **איתרע**

ששיקר בטענתו [כיון שהוכחש על ידי
עדים] ולכן הוחזק כפרן לממון זה.

ההוא דאמר ליה לחבריה: **הב לי מאה זוזי**
דמסיקנא בכ שאתה חייב לי והא שטרא
לראיה על חובך.

אמר ליה הנתבע: **פרעתיך בפני עדים! אמר**
ליה התובע: הנהו זוזי שפרעת לי — **סיטראי**
נינחו, עבור פירעון חוב אחר שהיית חייב לי
קיבלתיים ממך. ואילו את החוב שבשטר זה
— עדיין לא פרעת.

אמר רב נחמן: **איתרע שטרא**, נפסל כוחו
של השטר לגבות חוב זה. היות והודה
המלוה בפירעון כל שהוא ואינו נאמן לומר
"לא פרעת אלא סיטראי נינחו".⁽⁴⁾

רב פפא אמר לא איתרע שטרא, שהרי לא
הודה המלוה בפירעון שטר זה.

ומקשה הגמרא: לרב פפא הסובר שלא
איתרע שטרא, **מאי שנא** מקרה זה **מההוא**
דאמר ליה לחבריה — **הב לי מאה זוזי**
דמסיקנא בכ בהלוואה והא שטרא לראיה על
חובך.

אמר ליה הנתבע: **לאו אתורי יחבת לי?** האם
כסף זה לא נתת לי כדי שאקנה בו שוורים

הרמב"ן כתב כי מה שאיתרע שטרא, הוא רק
לענין שלא גובים מנכסים משועבדים. אולם
מנכסים בני חורין — גובים. והקשה על זה
הרשב"א הלוא אם חוששין שפרעו, הרי אפילו
מבני חורין לא יגבה. ואם לא חוששין שפרעו,
יגבה אפילו ממשועבדין!?

וביאר הרשב"א וכן היא דעת הרמב"ם בפרק
י"ד מהלכות מלוה ולווה הלכה ט', שבטל

4. לדעת הר"ח הורע השטר ואין גובין בו, אלא
אם כן ישבע עליו המלוה. ולדעת התוספות הורע
השטר שאין גובין בו אפילו בשבועה, אך גם לא
קורעין אותו, והביא הגהות מיימוניות דדברי
ר"ת שהשטר הורע אך לא בטל, מדוקדקין
בלשון בגמרא. שנקטה "איתרע שטרא" ולא
"איבטיל שטרא". ומוכח שהשטר הורע, אך אינו
בטל.

שטרא.

אבל **הכא** בשטר חוב הרי אף על פי שהודה המלוה בפירעון, **אימור סיטראי נינהו**, ובעבור פירעון חוב אחר הודה. שהרי אין כל הוכחה שעבור חוב זה היה הפירעון.

מאי הוי עלה על מחלוקת רב נחמן ורב פפא בטענת סיטראי?

רב פפי אמר: לא איתרע שטרא לא הורע השטר אם הודה בו המלוה ואמר שסיטראי הוא! **רב ששת בריה דרב אידי אמר: איתרע שטרא!**

והלכתא — איתרע שטרא!

והני מילי דאיתרע שטרא ואין המלוה נאמן, הוא רק היכן **דפרעיה** הלוה למלוה **באפי**

סהדי, אלא שלא **אידיכר** ליה שטרא, שלא הזכיר הלוה למלוה שיש לו שטר אצלו, ועליו להחזירו — ורק באופן זה אינו נאמן. כיון שיש עדים שפרעו כדין.

אבל, **פרעיה בין דידיה לדידיה** בינו לבין עצמו ללא עדים, נאמן המלוה.

כי **מיגו**,⁽⁵⁾ מתוך **דיכול** המלוה **למימר לא** היו **דברים מעולם** ולא נפרע חובי כלל, **יכול נמי למימר** שפירעון זה שפרעת לי — **סיטראי נינהו**, ואילו השטר שבידי טרם נפרע.

ודין זה הוא כמעשה **דאבימי בריה דרב אבהו** שפרע חובו שלא בפני עדים ולא נטל שטרו, ולאחר מכן טען המלוה שנפרע ממנו עבור חוב אחר והיה נאלץ לפרועו שנית.⁽⁶⁾

אלא מחזיק, ומיגו להחזיק — אמרינן, וגובה על ידי השטר!

ולמד בזה הקצות החושן [סימן פ"ב ס"ק י'] שאכן מיגו להוציא לא אומרים אפילו ע"י שטר. כיון דקיימא לן ששטר העומד ליגבות — לאו כגבוי דמי. כלומר, אין מציאות השטר עושה את החוב כאילו כבר גבוי הוא ביד התובע. ולכן הוי מיגו להוציא. ואילו כאן, בסיטראי, אין זה מיגו להוציא כלל.

והסיק הקצות, כי אין סברא זו מוסכמת ודעת הפוסקים כי מיגו להוציא על ידי שטר, אמרינן. ומשום כוחו של השטר לפי שכגבוי הוא [ובסימן פ"ג ס"ק ה' כתב הקצוה"ח, כי מיגו זה אינו נאמר ר"ל בשטר שיפה כוחו לגבות מנכסים משועבדים].

6. כתב הר"ן במסכת כתובות [מב ב מדפי הרי"ף] דמהא דאבימי שמעינן, שמי שנושה בחבירו שני חובות, הרשות ביד המלוה לומר

השטר לחלוטין. וכן דעת הגאונים. והוכיח הרשב"א שכן דעת רש"י ממה שכתב בד"ה "איתרע" הואיל והודה שקיבלם ולא כל כמיניה לומר סיטראי נינהו. ואין לו כל נאמנות בשטר זה.

ובהגהות מיימוני הביא שלמדו כן, מכך שהתרגום של תיבת "ונתצתם" הינו "ותתרעון". היינו שתיבת "איתרע" הינה ביטול וכילוי מוחלט.

ונפסק בזה כרב נחמן. רמב"ם שם ושולחן ערוך חו"מ סימן נ"ח סעיף א'.

5. כתב התוספות בבבא בתרא לב ב ד"ה והלכתא, דאף על גב שלא אמרינן מיגו להוציא — שאני הכא דאיכא שטרא וע"י שטר אומרים אף מיגו להוציא!

והרמב"ן שם ביאר שאין זה מיגו להוציא. כיון שהנאמנות היא על הכסף שכבר בידו, שפרעו עבור חוב אחר. וכלפי זה אינו מוציא

למלוה **טפי מנפשיה**, יותר ממה שהאמין את עצמו. שהרי אמר לו מראש שכל עוד יאמר המלוה שלא פרע — יהיה נאמן כנגדו.

אולם **טפי מפהדי** — מי הימניה? הלוא אין במשמעות דבריו לתת למלוה נאמנות מוחלטת אפילו יותר משני עדים — הלכך פטור מלפורעו שנית.

ההוא לזה דאמר ליה לחבריה המלוה לו: **מהימנת לי כבי תרי כשני בני אדם כל אימת דאמרת לא פרענא**. אזל הלוח, **פרעיה באפי תלתא** בפני שלשה. וכעת טוען המלוה שלא פרעו.

אמר רב פפא: כבי תרי הימניה, כבי תלתא לא הימניה, שהרי נתן תוקף לנאמנותו של המלוה רק כשניים ולא יותר. ולכן כאשר ישנם שלשה האומרים שלא כמו המלוה — נאמנים השלשה כנגד המלוה. שהרי הוא המלוה, אינו נאמן אלא רק כשנים.

ההוא לזה דאמר ליה לחבריה, המלוה לו: **מהימנת לי כל אימת דאמרת לי לא פרענא!** נאמן אתה עלי כל זמן שאתה אומר שלא פרעתך ולא קיבלת ממני, ואילו אני לא אוכל לומר כנגדך שפרעתך.

ואמר לו זאת בשעת ההלואה ובנוכחות עדים, כדי שתהיה לנאמנות זו תוקף. (7)

אזל הלוחה פרעיה לחובו באפי סהדי. וכעת טוען המלוה שלא נפרע, וטוען שהוא נאמן על כך, מכח הנאמנות שהאמינו הלוח בשעת ההלואה ובנוכחות עדים.

אביי ורבא דאמרי תרוייהו נאמן המלוה אפילו נגד עדות שני העדים שפרעו, כי **הא הימניה!** ונאמנות זו גוברת על עדות העדים, לפי שזוהי משמעות נאמנותו, שרק הוא יהיה נאמן על הפירעון. למעט אפילו עדים, שלא יהיו נאמנים כמותו.

מתקיף לה רב פפא: נהי אמנם דהימניה הלוח

מחמת חוב פלוני אני לוקחם. ואפילו כשפירש לו הלוח שפורע לו על החוב השני. אולם הרא"ש שם [סימן ד'] כתב שנאמן רק כאשר יש לו מיגו וכדברי הגמרא כאן. וכאשר אין לו מיגו אינו נאמן, משום משום שטענת "שטר סיטראי נינהו" אינה טענה מעולה. כיון שאדם פורע יותר ברצון מלוה בשטר מאשר מלוה על פה. ולכן אין כל כך סבירות לומר שפרע קודם כל את מלוה על פה ודחה את פירעון השטר. ולכן, ללא מיגו אין המלוה נאמן לומר שהפירעון היה על מלוה ע"כ.

ועיין בקובץ שיעורים [כתובות ש"ן] שהעיר על פי המבואר ברא"ש שאין המלוה נאמן להחליט בעבור איזה חוב הוא גובה. אלא הבחירה לכך היא ביד הלוח. והלוא אילו לא

7. כך פירש רש"י. והבית יוסף [סימן ע"א ב'] הביא בשם ספר המרשים שהוכיח מרש"י כאן שלא מועילה נאמנות זו אלא רק כאשר האמינו בשעת ההלואה ולא לאחר מכן. וכן היא דעת הרמ"ה שהובאה בטור שם. ובש"ך ס"ק ז' כתב שיש לדחות את ראית

מחמת חוב פלוני אני לוקחם. ואפילו כשפירש לו הלוח שפורע לו על החוב השני.

אולם הרא"ש שם [סימן ד'] כתב שנאמן רק כאשר יש לו מיגו וכדברי הגמרא כאן. וכאשר אין לו מיגו אינו נאמן, משום משום שטענת "שטר סיטראי נינהו" אינה טענה מעולה. כיון שאדם פורע יותר ברצון מלוה בשטר מאשר מלוה על פה. ולכן אין כל כך סבירות לומר שפרע קודם כל את מלוה על פה ודחה את פירעון השטר. ולכן, ללא מיגו אין המלוה נאמן לומר שהפירעון היה על מלוה ע"כ.

ועיין בקובץ שיעורים [כתובות ש"ן] שהעיר על פי המבואר ברא"ש שאין המלוה נאמן להחליט בעבור איזה חוב הוא גובה. אלא הבחירה לכך היא ביד הלוח. והלוא אילו לא

לחבריה המלוה — מחימת לי כבי תרי כל אימת דאמרת לא פרענא.

אזל הלוח ופרעיה באפי תלתא. אמר רב פפא: כבי תרי הימניה כבי תלתא לא הימניה!

מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע — תרי כמאה ומאה בתרי.

אבל, ואי אמר ליה הלוח למלוה: נאמן אתה עלי כבי תלתא, ואזל ופרעיה הלוח באפי בי ארבעה שוב לא נאמן המלוה.

כי ביון דנחית הלוח למספר של דעות, כלומר למספר בני אדם שרק כמספר זה הוא מאמין את המלוה, הרי לא האמינו כעדים, שהרי בעדים אין נפקא מינה בין שנים לשלשה, ודקדק הלוח במנין הדעות. ונתן לטענת המלוה תוקף של שלש "דעות" בלבד —

נחית לדעות! (8) ולפיכך, אם פרעו בפני ארבע "דעות", עדיפי ארבעת הדעות על השלשה. ואין המלוה נאמן כנגדן.

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא: אימור דאמרי רבנן דאזלינן בתר רוב דעות ותינתן עדיפות למספר רב יותר של דעות בני אדם, ונאמין לשלשה יותר מאשר לשניים —

הני מיילי רק לענין אומדנא, כלומר, כאשר רוצים לאמוד ולשום ערכו של חפץ כמה הוא שוה, ומעט בני אדם אומרים ששוה כך ואילו הרוב אומרים ששוויו הוא אחר,

הרי דכמה דנפישו מרובים — בקיאי טפי. יותר מסתבר שערך הדבר הוא כדעת הרוב.

אבל לענין עדות, כאשר האמין הלוח את המלוה כשני עדים, מאה בתרי ותרי כמאה. ואין זה תלוי במספר האנשים האומרים שפרע או לאו, אלא תלוי בכח הנאמנות שנתנה התורה לעדים!

ובזה אין חילוק בין תרי למאה. ומשום כך, ברגע שהאמין הלוח את המלוה כשנים, הרי שנתן לו כח נאמנות של שני עדים ואין הבדל בין שנים לשלשה.

לישנא אחרינא: החוה ליה דאמר ליה

ועיין בקצות החושן [סימן ע"א ס"ק ב'] מה שמיישב בדברי הב"ח.

8. הש"ך [סימן ע"א ס"ק ה'] הביא מדברי רב האי גאון שאם כתב הלוח שיהיה נאמן כשלשה והביא ד' עדים, נידון כמי שיש לו עד א' [שהרי יש לו עד נוסף על מה שהאמינו] ומחייבו שבועה. ולא נפטר לגמרי מפירעון החוב, אלא רק כאשר מביא חמשה בני אדם. לפי שאז יש לו שני עדים יתירים על מה שהאמינו למלוה. אולם הש"ך כתב שהפוסקים לא חילקו בכך

המרשים מדברי רש"י. דמה שנקט רש"י בשעת הלואה — הוא לאו בדוקא.

ובכ"ח שם כתב, שדוקא אם אמר לו שמאמינו כבי תרי, הרי שנאמנות זו אינה מועילה אם אמר לו כן אחרי שעת ההלואה. אולם, אם האמינו בסתם נאמנות ולא כבי תרי מועילה הנאמנות אף לאחר שעת הלואה. ותמה על זה הש"ך, דאם יש לדבר זה ראייה מרש"י, הרי שברש"י מבואר שלכל נאמנות בעינן שעת הלואה ואילו שלא בשעת הלואה אינו נאמן בשום אופן.

ומקשה הגמרא: **והא אמרת רישא — אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן?**⁽⁹⁾

אמר רב: הסיפא, האומרת שנשבעין לקטן, מדובר בה באופן שבא הקטן ותובע בכח טענת אביו.

כגון, שבא יורש קטן, וטוען שאביו נתן לנתבע הלואה או פקדון. וכיון שבנתינת אביו אין חיסרון של נתינת קטן, ועתה הקטן בא ותובע מכח ירושת אביו, לפיכך חייב הנתבע להישבע על טענתו.

ואילו הרישא מדברת בבא הקטן בטענת עצמו, על דבר שהוא נתן, ועל כך אין הנתבע נשבע, לפי שאין נתינת קטן נחשבת לכלום.

וזה שהסיפא אומרת שנשבעין על טענת קטן הבא בטענת אביו, בשיטת **רבי אליעזר בן יעקב היא**. אבל לפי רבנן, אין נשבעים על טענת קטן בכל ענין, אפילו בא בטענת אביו.

שנינו במשנתנו: **אין נשבעין על טענת חרש⁽⁹⁾ שוטה וקטן. ואין משיבעין את הקטן.**

ודנה הגמרא: מאי טעמא אין נשבעין על טענתו?

אמר קרא בפרשת מודה במקצת "כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור — ונקרב בעל הבית אל האלהים [לשבועה]"

ודרשינן מכאן, שרק נתינת איש גדול מחייבת שבועה ולא נתינת איש קטן, ומשום שאין נתינת קטן נחשבת כלום:

ולכן, גם אם יטען הקטן טענת ברי [ודאי] שנתן לרעהו הלואה או פקדון [ואפילו יטען זאת אחר שיגדיל] והלה יודה לו במקצת, לא יתחייב הנתבע שבועה, משום שהנתינה שנתן לו הקטן, אינה כלום.

עוד שנינו במשנה: **אבל נשבעין לקטן ולהקדש!**

אם יש לו עד א' יותר או שנים יתירים. וכן פסק הנהיבות.

9. כגון שטענו החרש ברמיזה. דחרש שדיברו חכמים לא מדבר ולא שומע. רש"י.

10. שיטת הר"י מיגא"ש והרמב"ם [פרק ב' מהלכות שכירות הלכה ז'] שרק שבועת מודה במקצת וכן שבועת עד אחד אין נשבעים לקטן. אך שבועת השומרים, נשבעים לקטן. וכגון שהפקיד הקטן פקדון אצל שומר, וכאשר בא לתבוע את פקדונו, טוען השומר שנגנב או נאבד — ישבע השומר לתביעת הקטן. משום שכל שבועת השומרים, שבועת שמא היא. [לפי שלא יודע התובע אם השומר שלח יד בחפץ או לאו.

ולכן כל שבועה זו שבועת שמא]. והקשו הרשב"א והר"ן: אם כן, מה מקשה הגמרא כאן והאמרת רישא אין נשבעין לקטן. והלוא אפשר שהרישא מדברת בשאר שבועות ואילו הסיפא דנה בשבועת השומרים שאותה כן נשבעין לקטן?

עוד הקשו הראשונים מהמבואר בבבא קמא קו ב שנתנת קטן נתמעטה מכל דיני שמירה. עי"ש. ואם כן אף שבועת השומרים עצמה לא שייכת בקטן?

וכתב הרשב"א, שאין השומר מתחייב כלל בדין השומרים לקטן, ואפילו בפשיעה אינו מתחייב, אלא אם כן הזיק את החפץ, שאז דינו הוא ככל מזיק. אולם מדיני השומרים פטור, מפני שאין נתינת קטן כלום.

החזיר לו המוצא, לא ישבע המוצא, מפני תיקון העולם. כי אם יצטרך המוצא להישבע, הוא לא יחזיר אבדה.

והוא הדין לגבי הנשבע על טענת עצמו, אם נחייב שבועה את המודה במקצת מעצמו, שוב לא יודה אפילו על מקצת.

ולכן, לפי חכמים, גם על טענת קטן אין נשבעים. כיון שאין ממש בטענת קטן, והרי זה כאילו שאין תובע כלל, ופטור הוא משבועה מפני תיקון העולם, ולכן יש להעמיד את משנתנו בשיטת רבי אליעזר בן יעקב.

ודנה הגמרא: **וכי רבי אליעזר בן יעקב, לית ליה, אינו סובר את התקנה שתקנו חכמים, שמשיב אבדה פטור, משבועה מפני תיקון העולם?**⁽¹¹⁾

אמר רב: רבי אליעזר בן יעקב מדבר **בשטענו** יתום **קטן**, ולפיכך לא נחשבת הודאתו במקצת טענתו של הקטן כמשיב אבידה, כיון שלא מעצמו הודה, אלא רק לאחר שתבעו הקטן. אך יחד עם זאת, עדיין הוא נחשב כמי שנשבע על "טענת עצמו" כי אין תביעת קטן [ואפילו בא בטענת אביו], מחייבת שבועה מצד טענת הקטן.

דתניא: רבי אליעזר בן יעקב אומר: **פעמים שאדם נשבע שבועת מודה במקצת על טענת עצמו, ולא על טענת התובע.**

כיצד נשבע על טענת עצמו? אמר לו הלוה לבנו של המלוה, מבלי שתבעו הבן: מנה לאביך בידי, והאכלתיו פרס. לויתי מאביך מאה, והחזרתי לו רק חמישים [שהם חלק מהתביעה, כמו פרוסה הנפרסת מן הככר השלם], ועדיין חייב אני חמישים,

הרי זה נשבע שבועת מודה במקצת. וזהו שנשבע על טענת עצמו!

[ולכן, לפי רבי אליעזר בן יעקב, חייבים להשבע גם על תביעת קטן הבא בטענת אביו, שהרי לא גרעה תביעת קטן מאשר מודה במקצת הנשבע על טענת עצמו, בלא שיש כלל תובע, ובכל זאת נשבע עליה. ולכן, גם טענת קטן מכח נתינת אביו, מחייבת שבועה].

וחכמים אומרים: אין אדם נשבע לעולם על טענת עצמו, שהרי **אינו אלא כמשיב אבידה**, שהודה מבלי שיתבע, ופטור.

דהיינו, תיקנו חכמים שהמוצא מציאה, ומחזירה לבעליה, אם יתבע המאבד את המוצא בטענה שהיה באבידה יותר מאשר

על החוב. ומיגו זה, מדאורייתא הוא. [ואילו במשנה של מוצא אבדה שהביא רש"י במס' גיטין, אינו פטור משום מיגו, כיון ששם תובעו המאבד את כל סכום האבדה. ואין לו מיגו אלא פטור רק משום תקנת חכמים. וראה הערה 7 למשנתנו].

ועוד הקשו הראשונים, שבסוגיא בגיטין שם משמע שרבי אליעזר עצמו חולק על דין המשנה,

11. פירש רש"י בבבא מציעא ד ב ד"ה אינו, וכן בגיטין נא ב ד"ה ור"א, שמשיב אבדה פטור מדתנן [גיטין מח ב] המשיב אבדה לא ישבע מפני תיקון העולם.

והקשו הראשונים כאן, הרי משיב אבדה כגון זה שמודה מעצמו, יש לו ליפטר מדאורייתא ולא מתקנת חכמים. כיון שהפה שאסר הוא הפה שהתיר, שהרי אילו לא רצה, לא היה מודה כלל

ומקשה הגמרא: קטן?! איך יתכן להעמיד את דברי רבי אליעזר בן יעקב, בשטענו קטן?

והאמרת: אין נשבעין על טענת הרש שוטה וקטן?

ומתרצת הגמרא: לעולם מדבר רבי אליעזר בן יעקב בטוענו גדול.

ואמאי קרו ליה "קטן", כמו שאומרת הגמרא שמדובר ב"קטן הבא בטענת אביו"? — משום דאפילו גדול, לגבי מילי דאבוה — קטן הוא!

דהיינו, על אף שגדול הוא, כיון שאינו בקי בעניני אביו, נחשבת תביעתו כתביעת קטן, שאינו בקי בטענותיו, ולכן החשיב רבי אליעזר בן יעקב את שבועת הנתבע כנגד טענה שכזאת, כמי ש"נשבע על טענת עצמו".

אולם יחד עם זאת, לדעתו, אין המודה במקצת לטענה זו נחשב כ"משיב אבדה", כיון שבכל זאת באה הודאתו רק אחר תביעתו של גדול.⁽¹²⁾

ותמהה הגמרא: אי הכי, שמדובר בגדול

הבא בטענת אביו, מדוע מחשיב רבי אליעזר בן יעקב את הנשבע על טענה זו כנשבע על "טענת עצמו"? הלוא תביעת הגדול, "טענת אחרים" היא?!

ומבאר הגמרא, שכך היתה כוונתו של רבי אליעזר בן יעקב לומר: לפעמים אדם נשבע על טענת אחרים והודאת עצמו. והוא נקט בלשונו "פעמים שנשבע על טענת עצמו", משום שחייב השבועה באופן הזה, שגדול תובעו בטענת אביו, אינו מכח טענת התובע כשלעצמה, אלא מחמת הודאתו של הנתבע.

אך טוענת הגמרא שאי אפשר לקבל את ההסבר הזה, כי לא יתכן להעמיד את המחלוקת בין חכמים לרבי אליעזר בן יעקב בגדול הבא בטענת אביו, ושדבר כזה יהיה מוגדר כמי ש"נשבע על טענת עצמו" היות ש"טענת אחרים והודאת עצמו" היא.

והרי בולחו, כל הטענות שמתחייבים עליהם משום הודאה במקצת — נמי טענת אחרים והודאת עצמו נינהו! ומהו שאמר רבי אליעזר "פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו", והרי בכל טענות והודאות כך הוא!⁽¹³⁾

אליעזר בן יעקב, שכתב: ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבדה פטור, פירוש — במיגו. וכנראה כונתו לדברי הראשונים שפטור משום מיגו, ומדאורייתא.

12. וחכמים סוברים, שגם באופן הזה הוא נחשב למשיב אבדה, ופטור מהשבועה.

13. ומוסיף רש"י בביאור קושית הגמרא: "ורבנן, אמאי פליגי עליה?", שהרי אין חולק על

וסובר שהמוצא מציאה ישבע, ואינו פטור. ואילו כאן במשיב אבדה פשיטא לגמרא שפטור. ומוכח, ששונה דין המוצא מציאה מדין המשיב אבדה כמו כאן.

ולכן ביאר הר"ן, ששאלת הגמרא "ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבדה פטור", היינו שפטור מדאורייתא. ובזה כולי עלמא לא פליגי שפטור. ואילו המוצא מציאה אינו פטור אלא מפני תיקון העולם.

וכן נראה מבואר בדברי התוספות ד"ה ורבי